Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
NILSA WAHLA,
predstavljeni 8. decembra 2016[1]

Zadeva C-85/15 P, združeni zadevi C-86/15 P in C-87/15 P ter zadevi C-88/15 P in C-89/15 P

Feralpi Holding SpA (C-85/15 P),
Ferriera Valsabbia SpA in Valsabbia Investimenti SpA (C-86/15 P),
Alfa Acciai SpA (C-87/15 P),
Ferriere Nord SpA (C-88/15 P),
Riva Fire SpA, v stečaju, (C-89/15 P)
proti

Evropski komisiji

„Pritožbe – Konkurenca – Pogodba ESPJ – Pravica do obrambe – Obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah – Ustno zaslišanje – Svetovalni odbor – Predolgo trajanje postopka pred Splošnim sodiščem – Ponovna kršitev – Javno distanciranje – Neomejena pristojnost“

Podjetja Feralpi Holding (v nadaljev

1. anju: Feralpi), Ferriera Valsabbia in Valsabbia Investimenti (v nadaljevanju: Valsabbia), Alfa Acciai, Ferriere Nord ter Riva Fire (v nadaljevanju skupaj: pritožniki) s pritožbami v bistvu predlagajo razveljavitev sodb Splošnega sodišča[2], v katerih je to (v celoti ali v večjem delu) zavrnilo njihove tožbe zaradi razglasitve ničnosti odločbe Komisije, sprejete na podlagi členov 7(1) in 23(2) Uredbe Sveta (ES) št. 1/2003[3], s katero jim je bila naložena globa, ker so med letoma 1989 in 2000 sodelovala v kartelu na trgu palic za armiranje betona.

2. S temi pritožbami se postavlja več postopkovnih vprašanj, kot so ustrezen način vodenja postopka na podlagi Uredbe št. 1/2003 in Uredbe (ES) št. 773/2004[4], pogoji, pod katerimi se uporablja obteževalna okoliščina ponovne kršitve, in pravna sredstva, ki so na voljo v primeru predolgega trajanja postopka pred Splošnim sodiščem. Zaradi ekonomičnosti postopka bodo ta vprašanja v teh sklepnih predlogih preučena skupaj.

1 Jezik izvirnika: angleščina.

2 Sodbe z dne 9. decembra 2014, Feralpi/Komisija (T-70/10, neobjavljena, EU:T:2014:1031); Riva Fire/Komisija (T-83/10, neobjavljena, EU:T:2014:1034); Alfa Acciai/Komisija (T-85/10, neobjavljena, EU:T:2014:1037); Ferriere Nord/Komisija (T-90/10, neobjavljena, EU:T:2014:1035) ter Ferriera Valsabbia in Valsabbia Investimenti/Komisija (T-92/10, neobjavljena, EU:T:2014:1032) (v nadaljevanju: izpodbijane sodbe).

3 Uredba Sveta z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov [101 in 102 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 2, str. 205).

4 Uredba Komisije z dne 7. aprila 2004 v zvezi z vodenjem postopkov Komisije v skladu s členoma [101 in 102 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 3, str. 81).

I – Pravni okvir

A – Pogodba o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in jeklo

3. Člen 65 PJ določa:

„1. Prepovedani so vsi sporazumi med podjetji, sklepi podjetniških združenj in usklajena ravnanja, ki bi neposredno ali posredno preprečevali, omejevali ali ovirali normalno konkurenco na skupnem trgu, zlasti tisti, ki:

(a) določajo ali oblikujejo cene;

(b) omejujejo ali nadzorujejo proizvodnjo, tehnični razvoj ali naložbe;

(c) določajo razdelitev trgov, proizvodov, strank ali virov nabav.

[…]

4. Vsi sporazumi ali sklepi, ki so z odstavkom 1 tega člena prepovedani, so samodejno nični in se pred sodišči držav članic nanje ni mogoče sklicevati.

Komisija ima ob upoštevanju pritožb, vloženih pri Sodišču, izključno pristojnost za odločanje o skladnosti takih sporazumov ali sklepov z določbami tega člena.

5. Komisija lahko podjetjem, ki so sklenila sporazum, ki je ničen po samem pravu, ki z arbitražo, pogodbenimi kaznimi, bojkotom ali drugimi sredstvi uporabljajo ali skušajo uporabljati sporazum ali sklep, ki je ničen po samem pravu, ali sporazum, katerega odobritev je bila zavrnjena ali preklicana, ali ki bi pridobila dovoljenje na podlagi zavestno lažnih ali izkrivljenih informacij, ali ki bi delovala v nasprotju z določbami odstavka 1, naloži globe in periodične denarne kazni v znesku, ki ne sme preseči dvojne vrednosti prometa, ustvarjenega s proizvodi, ki so predmet sporazuma, sklepa ali prakse, ki je v nasprotju s tem členom; če pa je njihov namen omejevanje proizvodnje, tehnološkega razvoja ali naložb, se najvišji znesek poveča na 10 % letnega prometa zadevnih podjetij za globe in na 20 % dnevnega prometa za periodične denarne kazni.“

4. Pogodba ESPJ je na podlagi svojega člena 97 prenehala veljati 23. julija 2002.

B – Uredba št. 1/2003

5. Člen 7(1) Uredbe št. 1/2003 („Ugotavljanje in odprava kršitev“) določa:

„Kadar Komisija na podlagi pritožbe ali po uradni dolžnosti ugotovi, da gre za kršitev [člena 101 ali 102 PDEU], lahko z odločbo zahteva od zadevnih podjetij ali podjetniških združenj, da tako kršitev odpravijo. […]“

6. Člen 14 iste uredbe („Svetovalni odbor“) določa:

„1. Komisija se posvetuje s Svetovalnim odborom za omejevalna ravnanja in prevladujoče položaje, preden sprejme katero koli odločbo na podlagi členov 7, 8, 9, 10, 23, člena 24(2) in člena 29(1).

2. Za razpravo o posameznih primerih sestavljajo Svetovalni odbor predstavniki organov, pristojnih za konkurenco v državah članicah. […]

3. Razprava lahko poteka na zasedanju, ki ga skliče in vodi Komisija, vendar ne prej kakor v 14 dneh po obvestilu o sklicu, ki so mu priloženi predstavitev dejanskega stanja, podatki o najpomembnejših dokumentih in predhodni osnutek odločbe. […] Svetovalni odbor da pisno mnenje o predhodnem osnutku odločbe Komisije.

[…]

5. Komisija kar najbolj upošteva mnenje Svetovalnega odbora. Odbor obvešča o tem, na kakšen način je bilo njegovo mnenje upoštevano. […]“

7. Člen 23(2)(a) Uredbe št. 1/2003 določa, da lahko Komisija podjetjem in podjetniškim združenjem z odločbo naloži globe, med drugim kadar naklepno ali iz malomarnosti kršijo člen 101 ali člen 102 PDEU.

8. Nazadnje, člen 27(1) Uredbe št. 1/2003 določa:

„Pred izdajo odločb po členih 7, 8, 23 ali členu 24(2) Komisija podjetjem ali podjetniškim združenjem, podrejenim postopkom, ki jih vodi Komisija, da priložnost za zaslišanje v zvezi z zadevami, proti katerim Komisija ugovarja [navaja očitke]. Odločbe Komisije temeljijo samo na ugovorih [očitkih], h katerim so zadevne stranke imele priložnost dati pojasnila. […]“

C – Uredba št. 773/2004

9. Člen 10 Uredbe št. 773/2004[5] („Ugotovitve o možnih kršitvah in odgovor“) določa:

„1. Komisija obvesti zadevne stranke o očitkih, podanih proti njim. Vsako stranko, proti kateri so podani očitki, pisno seznani z ugotovitvami o možnih kršitvah.

2. Komisija pri seznanjanju zadevnih strank z ugotovitvami o možnih kršitvah določi rok, v katerem ji te stranke lahko pisno sporočijo svoja mnenja. […]

3. Stranke v svojih pisnih vlogah lahko navedejo vsa dejstva, s katerimi so seznanjene in ki so pomembni za njihovo obrambo pred očitki Komisije. […]“

10. Člen 11 Uredbe št. 773/2004 („Pravica biti zaslišan“) določa:

„1. Komisija da strankam, na katere naslovi ugotovitve o možnih kršitvah, možnost zaslišanja pred posvetovanjem s Svetovalnim odborom iz člena 14(1) Uredbe (ES) št. 1/2003.

2. Komisija v svojih odločitvah obravnava samo očitke, na katere so stranke iz odstavka 1 lahko dale svoje pripombe.“

11. Člen 12 Uredbe št. 773/2004 določa:

„Komisija da strankam, na katere naslovi ugotovitev o možnih kršitvah, možnost, da predstavijo svoje dokazne razloge [argumente] na ustnem zaslišanju, če tako zahtevajo v svojih pisnih vlogah.“

12. V skladu s členom 14(3) iste uredbe („Vodenje ustnih zaslišanj“) Komisija „povabi organe držav članic, ki so pristojni za konkurenco, da se udeležijo ustnega zaslišanja“.

5 Kot velja v času dejanskega stanja.

II – Dejansko stanje

13. Komisija je od oktobra do decembra 2000 opravila več pregledov v pisarnah nekaterih italijanskih podjetij, ki se ukvarjajo s proizvodnjo armaturnih palic, in pisarnah združenja italijanskih jeklarskih podjetij. Poleg tega je v skladu s členom 47 PJ od njih zahtevala, naj ji predložijo informacije. 26. marca 2002 je uvedla upravni postopek in v skladu s členom 36 PJ sprejela ugotovitve o možnih kršitvah. Pritožniki so predložili pisne pripombe k obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah in podali izjave na zaslišanju 13. junija 2002. Komisija je 12. avgusta 2002 izdala dodatno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah. V njem je pojasnila svoje stališče glede nadaljevanja postopka po prenehanju veljavnosti Pogodbe ESPJ in navedla, da je začela postopek na podlagi Uredbe št. 17/62.[6] Pritožniki so predložili pisne pripombe k dodatnemu obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah. Drugo zaslišanje je v navzočnosti predstavnikov držav članic potekalo 30. septembra 2002.

14. Komisija je 17. decembra 2002 sprejela Odločbo C(2002) 5087 final v zvezi s postopkom na podlagi člena 65 PJ (zadeva COMP/37.956 – Jeklo za armiranje betona, v nadaljevanju: odločba iz leta 2002), v kateri je ugotovila, da je več podjetij (vključno s pritožniki) kršilo člen 65(1) PJ, in jim naložila globe. Več zadevnih podjetij je odločbo iz leta 2002 izpodbijalo pred Splošnim sodiščem.

15. Splošno sodišče je s sodbami z dne 25. oktobra 2007 (v nadaljevanju: sodbe iz leta 2007) razglasilo ničnost odločbe iz leta 2002.[7] Ob upoštevanju dejstva, da ni bilo nobenega sklicevanja na člena 3 in 15(2) Uredbe št. 17/62, je Splošno sodišče presodilo, da je postopkovna pravna podlaga navedene odločbe člen 65(4) in (5) PJ. Nato je poudarilo, da mora v skladu z ustaljeno sodno prakso določba, ki je pravna podlaga nekega ukrepa, ob njegovem sprejetju veljati, in navedlo, da je člen 65(4) in (5) PJ prenehal veljati 23. julija 2002. Splošno sodišče je zato sklenilo, da Komisija po prenehanju veljavnosti Pogodbe ESPJ na podlagi člena 65(4) in (5) PJ ni bila več pristojna za ugotavljanje kršitve člena 65(1) PJ in nalaganje glob odgovornim podjetjem.

16. Komisija je z dopisom z dne 30. junija 2008 pritožnike in druga zadevna podjetja obvestila, da namerava ponovno sprejeti odločbo na podlagi drugega predpisa. Navedla je tudi, da bo nova odločba zaradi omejenega področja uporabe sodb iz leta 2007 temeljila na dokazih, predstavljenih v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah in dodatnem obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, ki sta bili zadevnim podjetjem poslani leta 2002. Določen je bil rok, do katerega so morala zadevna podjetja predložiti pripombe, kar so tudi storila.

17. Komisija je 30. septembra 2009 sprejela Odločbo C(2009) 7492 final v zvezi s postopkom na podlagi člena 65 PJ (zadeva COMP/37.956 – Jeklo za armiranje betona, ponovno sprejetje). Navedena odločba je bila pozneje spremenjena z Odločbo C(2009) 9912 final z dne 8. decembra 2009.[8] Komisija je v izpodbijani odločbi ugotovila, da so pritožniki kršili člen 65 PJ, in jim naložila globo.

III – Postopek pred Splošnim sodiščem in izpodbijane sodbe

18. Pritožniki so s tožbami na podlagi člena 263 PDEU, vloženimi 17. februarja 2010 (T-92/10), 18. februarja 2010 (T-85/10) oziroma 19. februarja 2010 (T-83/10, T-70/10 in T-90/10), Splošnemu sodišču predlagali, naj izpodbijano odločbo razglasi za ničnо.

19. Splošno sodišče je 9. decembra 2014 izreklo sodbo v vseh petih zadevah, pri čemer je navedene tožbe v celoti ali v večjem delu zavrnilo.

6 Uredba Sveta EGS [z dne 6. februarja 1962]: Prva Uredba o izvajanju členov 85 in 86 Pogodbe (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 1, str. 3).

7 Sodbe z dne 25. oktobra 2007, SP in drugi/Komisija (T-27/03, T-46/03, T-58/03, T-79/03, T-80/03, T-97/03 in T-98/03, EU:T:2007:317); Riva Acciaio/Komisija (T-45/03, neobjavljena, EU:T:2007:318); Feralpi Siderurgica/Komisija (T-77/03, neobjavljena, EU:T:2007:319) in Ferriere Nord/Komisija (T-94/03, neobjavljena, EU:T:2007:320).

8 Za prvonavedeno odločbo, kakor je bila spremenjena z odločbo o spremembi, se bo uporabljal izraz „izpodbijana odločba“.

IV – Postopek pred Sodiščem in predlogi strank

20. Pritožniki so s pritožbami, vloženimi 19. februarja 2015 (C-85/15 P), 20. februarja 2015 (C-86/15 P, C-87/15 P in C-88/15 P) oziroma 24. februarja 2015 (C-89/15 P), vsak posamezno Sodišču v bistvu predlagali, naj razveljavi sodbo, ki jo je v zvezi z njimi na prvi stopnji izdalo Splošno sodišče, izpodbijano odločbo razglasi za nično ali zniža globe, ki so jim bile naložene (ali – podredno – zadevo vrne Splošnemu sodišču v ponovno razsojanje), Komisiji pa naloži plačilo stroškov. Podjetje Riva Fire je Sodišču poleg tega predlagalo, naj ugotovi, da je bil postopek pred Splošnim sodiščem zaradi dolžine trajanja v nasprotju s členom 47(2) Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina) in členom 6(1) Evropske konvencije o človekovih pravicah (v nadaljevanju: EKČP). Podjetja Feralpi, Valsabbia in Alfa Acciai so Sodišču tudi predlagala, naj razsodi, da sta bila kršena člen 47(2) Listine in člen 6(1) EKČP, če iz navedenega razloga ne bi znižalo globe.

21. Komisija v vseh zadevah predlaga, naj Sodišče pritožbo zavrne in pritožniku naloži plačilo stroškov.

22. Predsednik Sodišča je s sklepom z dne 7. junija 2016 zadevi C-86/15 P in C-87/15 P združil za ustni postopek in izdajo sodbe. Pritožniki in Komisija so 20. oktobra 2016 na skupni obravnavi podali ustne navedbe.

V – Presoja pritožbenih razlogov

23. Pritožniki so v pritožbah predložili šest pritožbenih razlogov (C-85/15 P), sedem pritožbenih razlogov (združeni zadevi C-86/15 P in C-87/15 P), devet pritožbenih razlogov (C-88/15 P) oziroma štiri pritožbene razloge (C-89/15 P).

24. V teh sklepnih predlogih bom najprej preučil pritožbeni razlog, ki je skupen vsem pritožbam ter se nanaša na spoštovanje pravice pritožnikov do obrambe in pravilno vodenje upravnega postopka. Iz razlogov, opisanih v nadaljevanju, menim, da je navedeni pritožbeni razlog utemeljen, zato bi bilo treba izpodbijane sodbe in izpodbijano odločbo razveljaviti.

25. Za primer, da se Sodišče ne bi strinjalo z mojo presojo navedenega pritožbenega razloga, bom preučil tudi druge pritožbene razloge, ki so jih navedli pritožniki. Večina pa jih bo preučenih le na kratko, saj menim, da so očitno nedopustni ali neutemeljeni.

A – Pravica do obrambe in pravilno vodenje upravnega postopka

26. Pritožniki grajajo Splošno sodišče, ker je zavrnilo njihove trditve o kršitvi njihove pravice do obrambe in več določb Uredbe št. 773/2004.[9] Čeprav se njihove trditve nekoliko razlikujejo,[10] pritožniki v bistvu trdijo, da Splošno sodišče ni sankcioniralo dejstva, da Komisija pred sprejetjem izpodbijane odločbe ni upoštevala postopka iz uredb št. 1/2003 in št. 773/2004.

9 *Drugi pritožbeni razlog* v zadevi C-85/15 P, *prvi in drugi pritožbeni razlog* v zadevah C-86/15 P in C-87/15 P, *drugi pritožbeni razlog* v zadevi C-88/15 P in *prvi pritožbeni razlog* v zadevi C-89/15 P.

10 V vsakem primeru lahko Sodišče po uradni dolžnosti preizkusi vprašanja, ki se izpostavljajo s tem pritožbenim razlogom, saj se zatrjuje bistvena kršitev postopka. Glej v tem smislu sodbo z dne 15. marca 2000, Cimenteries CBR in drugi/Komisija (T-25/95, T-26/95, od T-30/95 do T-32/95, T-34/95 to T-39/95, T-42/95 to T-46/95, T-48/95, od T-50/95 do T-65/95, od T-68/95 do T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 in T-104/95, EU:T:2000:77, točke od 477 do 488).

27. Komisija ugotovitve Splošnega sodišča zagovarja. Meni, da je strogo upoštevalo načelo *tempus regit actum*, pri čemer je uporabljalo postopkovna pravila, ki so veljala v upoštevnem času, in da je bila pritožnikom ustrezno omogočena predložitev stališč o vseh vsebinskih in postopkovnih vidikih zadeve. Poleg tega opozarja, da so kljub razglasitvi ničnosti odločbe iz leta 2002 veljavna postopkovna dejanja, izvedena pred sprejetjem navedene odločbe, vključno s tistimi, ki so bila izvedena, ko je Pogodba ESPJ še veljala.

28. Najprej se zdi koristno opozoriti, da v skladu z ustaljeno sodno prakso Uredba št. 1/2003 Komisiji omogoča, da po 23. juliju 2002 ugotovi in kaznuje sporazume med podjetji v sektorjih, ki spadajo na področje uporabe Pogodbe ESPJ *ratione materiae* in *ratione temporis*, čeprav se določbe Uredbe št. 1/2003 ne sklicujejo izrecno na člen 65 PJ. Vendar je to mogoče le, če je bila na podlagi postopka, izvedenega v skladu z Uredbo št. 1/2003, sprejeta odločba na podlagi člena 7(1) in člena 23(2) navedene uredbe.[11] Popolna skladnost z Uredbo št. 1/2003 pomeni – česar sploh ne bi bilo treba omenjati – tudi skladnost z njeno izvedbeno uredbo št. 773/2004.[12]

29. Na podlagi navedenega menim, da so trditve pritožnikov v zvezi s tem utemeljene. Kot bo pojasnjeno v nadaljevanju, Komisija pred sprejetjem izpodbijane odločbe ni popolnoma upoštevala postopka iz uredb št. 1/2003 in št. 773/2004. Dejansko je bilo več ključnih postopkovnih dejanj izvedenih na podlagi določb, veljavnih na podlagi Pogodbe ESPJ (in na podlagi samih določb te pogodbe). Čeprav so te določbe podobne, pa niso enake tistim, s katerimi se ureja izvajanje členov 101 in 102 PDEU. Posledično je postopek, ki ga je v obravnavanih zadevah vodila Komisija, negativno vplival na možnost, da v njem sodelujejo organi držav članic za konkurenco. Navedeno sodelovanje je pomembno, zato ni mogoče prezreti dejstva, da ga Komisija ni zagotovila.

1. Ali se je postopek iz uredb št. 1/2003 in št. 773/2004 upošteval po razglasitvi ničnosti odločbe iz leta 2002?

30. V obravnavani zadevi je v uvodni izjavi 370 izpodbijane odločbe navedeno, da je bila ta odločba „ponovno sprejeta v skladu s postopkovnimi pravili [Pogodbe DEU] in sekundarne zakonodaje, ki izhajajo iz navedene Pogodbe, zlasti Uredbe št. 1/2003“. Zato je treba najprej ugotoviti, ali je ta izjava pravilna.

31. V zvezi s tem ni sporno, da po razglasitvi ničnosti odločbe iz leta 2002 ni bilo dejanj, ki bi bila izvedena v skladu s postopkom iz uredb št. 1/2003 in št. 773/2004, razen posvetovanja s Svetovalnim odborom. Dejansko je bila po tem, ko so pritožniki imeli možnost predložiti pripombe k dopisu z dne 30. junija 2008, na podlagi členov 7(1) in 23(2) Uredbe št. 1/2003 sprejeta nova odločba. Pred sprejetjem odločbe ni bilo niti objavljeno novo obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah niti organizirano novo ustno zaslišanje.

32. Ob tem je morda treba poudariti, da uredbi št. 1/2003 in št. 773/2004 ne določata splošne izjeme v zvezi z izvedbo teh dveh dejanj. Člen 27(1) Uredbe št. 1/2003 določa, da Komisija pred sprejetjem odločb po – med drugim – členih 7 in 23 podjetjem, ki so v preiskavi, da „priložnost za zaslišanje v zvezi z zadevami, proti katerim Komisija ugovarja [navaja očitke]“. Komisija lahko utemelji svoje odločbe „samo na ugovorih [očitkih], h katerim so zadevne stranke imele priložnost dati pojasnila“. Člen 27(2) iste uredbe določa, da se „[p]ravica do obrambe strank […] v postopkih v celoti spoštuje“. Po drugi strani se členi od 10 do 14 Uredbe št. 773/2004 nanašajo na obveznost Komisije, da izda obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah in na zahtevo organizira ustno zaslišanje. Povedni naklon, ki se uporablja v teh določbah, ne dopušča dvoma o obvezni naravi teh zahtev.

11 Glej sodbi z dne 29. marca 2011, ArcelorMittal Luxembourg/Komisija in Komisija/ArcelorMittal Luxembourg in drugi (C-201/09 P in C-216/09 P, EU:C:2011:190, točka 74) in ThyssenKrupp Nirosta/Komisija (C-352/09 P, EU:C:2011:191, točka 87).

12 Glej v tem smislu člen 33(1) Uredbe št. 1/2003 in uvodno izjavo 1 Uredbe št. 773/2004.

33. Vendar Komisija meni, da sta bili ti dejanji na podlagi uredb št. 1/2003 in št. 773/2004 v zadevnih postopkih nepotrebni, saj sta bili pred sprejetjem odločbe iz leta 2002 izvedeni podobni dejanji. Po njenem mnenju se z razglasitvijo odločbe iz leta 2002 za nično ti dejanji ne razveljavita. V podporo svoji trditvi se sklicuje na sodbo prakso, ki jo je navedlo Splošno sodišče v sodbah, zlasti na sodbo PVC II. [13]

34. Sodišče je v sodbi PVC II zavrnilo trditve tožečih strank, ki so se nanašale na kršitev njihove pravice do obrambe, ki se je zgodila, ker Komisija po razglasitvi ničnosti prve odločbe in pred sprejetjem nove odločbe ni organizirala novega zaslišanja in se ni znova posvetovala s Svetovalnim odborom. Zlasti je spomnilo na ustaljeno sodno prakso, v skladu s katero razglasitev ničnosti nekega ukrepa Unije ne vpliva nujno na procesne akte, saj se lahko postopek za nadomestitev takega ukrepa načeloma nadaljuje v točki, na kateri je nastala nezakonitost. [14]

35. V skladu s tem je treba preučiti, ali se navedena sodna praksa uporablja za obravnavane zadeve. Menim, da bi se navedena sodna praksa uporabljala v dveh primerih: (i) če bi se postopek, ki je zdaj določen v uredbah št. 1/2003 in št. 773/2004, ustrezno upošteval pred razglasitvijo ničnosti odločbe iz leta 2002, ali (ii) če je mogoče postopkovna dejanja, izvedena na podlagi drugačnih postopkovnih pravil, šteti za enakovredna tistim, ki bi jih bilo treba izvesti na podlagi uredb št. 1/2003 in št. 773/2004. Ti hipotezi bom preučil vsako posebej.

2. Ali se je postopek iz uredb št. 1/2003 in št. 773/2004 upošteval pred razglasitvijo ničnosti odločbe iz leta 2002?

36. Ker uredbi št. 1/2003 in št. 773/2004 v upoštevnem času nista veljali, so referenčne ustrezne določbe uredb št. 17/62 in št. 2842/98. [15]

37. Odgovor na to vprašanje je zelo preprost. Uvodna izjava 352 odločbe iz leta 2002 se glasi:

„S tega vidika je uporaba Uredbe št. 17 za preostali del postopka v skladu z načelom, na podlagi katerega se uporabijo tiste postopkovne določbe, ki veljajo v trenutku sprejetja zadevnega ukrepa. Na podlagi enakega razlogovanja se ni zdelo potrebno ponoviti prvo zaslišanje, na katerem predstavniki držav članic niso sodelovali, ker takrat veljavno postopkovno pravo ESPJ takega sodelovanja ni določalo. Kot je poleg tega navedeno v sporočilu [z dne 18. junija 2002] […], je treba upoštevati, da bodo postopkovni ukrepi, ki so bili ustrezno sprejeti na podlagi določb ESPJ, po prenehanju veljavnosti Pogodbe ESPJ morda izpolnjevali zahteve ustreznih postopkovnih določb Pogodbe ES. Nazadnje je treba poudariti, da med določbami, ki se nanašajo na sodelovanje držav članic na zaslišanju […], in tistimi o posvetovanju s Svetovalnim odborom […] ni formalne povezave.“ [16]

38. Komisija je tako v bistvu izrecno navedla, da ni v celoti upoštevala postopka iz uredb št. 17/62 in št. 2842/98. To se ji ni zdelo potrebno, ker so po njenem mnenju postopkovna dejanja, izvedena v okviru Pogodbe ESPJ, izpolnjevala standarde, zahtevane z ustreznimi določbami Pogodbe ES.

39. Zdaj je treba preveriti, ali sta ti izjavi pravilni. Pred tem pa moram omeniti naslednje.

13 Sodba z dne 15. oktobra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij in drugi/Komisija (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P do C-252/99 P in C-254/99 P, EU:C:2002:582) (v nadaljevanju: sodba PVC II).

14 Glej točke od 70 do 119 in zlasti točko 73 sodbe PVC II.

15 Uredba Komisije (ES) z dne 22. decembra 1998 o zaslišanju pogodbenic v nekaterih postopkih na podlagi člena [101 in 102 PDEU] (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 7, zvezek 4, str. 204).

16 Glej točko 20 sodb iz leta 2007.

40. Komisija je že pred sprejetjem odločbe iz leta 2002 izvedla nekatera postopkovna dejanja na podlagi Uredbe št. 17/62. Zlasti, kot je navedeno v zgornji točki 13, je 12. avgusta 2002 izdala dodatno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, 30. septembra 2002 pa je organizirala drugo zaslišanje, ki so mu prisostvovali predstavniki držav članic.

41. Kljub temu ni sporno, da sta se zadevni dejanji nanašali le na postopkovne določbe, ki so se uporabljale, in posledice, ki iz njih izhajajo. O vsebinskih vidikih zadev se na splošno ni razpravljalo ne v dodatnem obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah ne na drugem zaslišanju. Če je bil tako izveden veljaven postopek na podlagi pravil PES, je ta zadeval le postopkovna vprašanja, ne pa vsebinskih.

3. Ali sta postopkovni dejanji, izvedeni na podlagi določb Pogodbe ESPJ, veljavna pripravljalna akta za izpodbijano odločbo?

42. Zdaj je treba preučiti, ali – kot trdi Komisija – postopkovni dejanji, izvedeni v okviru Pogodbe ESPJ pred sprejetjem odločbe iz leta 2002, izpolnjujeta zahteve ustreznih določb Skupnosti/Unije. Kot je odločeno v sodbi PVC II, namreč ni dvoma, da postopkovni dejanji, izvedeni pred sprejetjem odločbe iz leta 2002, v obravnavanih zadevah načeloma ostaneta veljavni.

43. Ker sta bili postopkovni dejanji, na kateri se sklicuje Komisija, izvedeni večinoma zaradi sprejetja odločbe na podlagi člena 65(4) in (5) PJ, je treba preveriti, ali ju je za namene sprejetja odločbe na podlagi členov 7(1) in 23(2) Uredbe št. 1/2003 mogoče šteti za „pripravljalne akte“. [17]

44. Po mojem mnenju jih ni. Dejansko ugotavljam, da so med položajem, ki ga je Sodišče preučilo v sodbi PVC II, in položajem v obravnavanih zadevah nekatere pomembne razlike.

45. Najprej, Sodišče je v prvem primeru preučilo dve zaporedni odločbi, ki sta imeli iste pravne podlage in sta bili v bistvu enaki. V zvezi s tem je zlasti poučna točka 98 sodbe, ki se glasi: „Kadar se Komisija po razglasitvi ničnosti odločbe s področja konkurence odloči, da bo popravila ugotovljene nezakonitosti in sprejela enako odločbo brez teh nezakonitosti, se ta odločba nanaša na iste očitke, o katerih so se podjetja že izrekla.“ Vendar pa izpodbijana odločba v obravnavanih zadevah ni „enaka“ predhodni odločbi, ki jo je Splošno sodišče razglasilo za nično. Odločbi temeljita na različnih pravnih določbah, ki spadata v dva sklopa pravil, ki se tudi razlikujeta, čeprav sta si bila podobna in sta bila tesno povezana.

46. To ni nepomembna podrobnost. V sistemu, ustvarjenem s pogodbami Unije, ki temelji na načelu prenosa pristojnosti, je izbira pravilne pravne podlage nekega akta institucije pomembna z ustavnega vidika. Ta izbira določa, ali je Unija pristojna za delovanje ter v katere namene in v skladu s katerim postopkom bo morala postopati, če se tako odloči.

47. Ko je Komisija sprejela izpodbijano odločbo, je uporabila pristojnosti, ki so ji dodeljene z uredbama št. 1/2003 in št. 773/2004. To je drugačen sklop pristojnosti od tistih, ki so ji bile dodeljene s Pogodbo ESPJ pred iztekom njene veljavnosti. Kot je bilo navedeno, čeprav sta si sistema zelo podobna, pa nista enaka. Uporaba enega ali drugega sklopa pristojnosti ima lahko nekatere pravne posledice, na primer zgornjo mejo glob, ki jih lahko naloži Komisija, kar je vprašanje, o katerem se je obširno razpravljalo v postopku pred Komisijo in na prvi stopnji. Seveda jih je lahko še več.

17 Glej sodbo z dne 12. novembra 1998, Španija/Komisija (C-415/96, EU:C:1998:533, točka 32 in navedena sodna praksa).

48. Komisija je v dopisu z dne 30. junija 2008 zmanjševala pomen tega vprašanja in navedla, da ima razglasitev ničnosti odločbe iz leta 2002 omejene posledice, ki zahtevajo zgolj uporabo druge pravne podlage. Ne glede na to, ali to drži, so pritožniki menili drugače in so domnevno imeli pravico predstaviti svoje argumente v okviru postopka iz uredb št. 1/2003 in št. 773/2004. Zdi se mi, da je nadomestitev pravne podlage nekega akta težko opredeliti kot zgolj „popravo [neke] nezakonitosti“, kar je Sodišče obravnavalo v sodbi PVC II.

49. Drugič in še pomembneje, kot je bilo navedeno v točki 38 zgoraj, ni bilo nobenega postopka – izvedenega na podlagi določb uredb št. 17/62 in št. 2842/98, ki bi ustrezale določbam iz zdaj veljavnih uredb št. 1/2003 in št. 773/2004 – ki bi ga Komisija lahko nadaljevala tako, da bi *nemudoma* sprejela novo odločbo. Povedano drugače, ni sporno je, da postopek iz uredb št. 17/62 in št. 2842/98 pred sprejetjem odločbe iz leta 2002 ni bil povsem in dosledno upoštevan.

50. V tem okviru je morda treba poudariti, da člen 34(2) Uredbe št. 1/2003 („Prehodne določbe“) določa: „Postopkovni ukrepi, sprejeti na podlagi Uredbe št. 17 […], z uporabo te uredbe še ostanejo v veljavi.“ [18] Nikjer niso izrecno navedena dejanja, ki se opravljajo na podlagi določb Pogodbe ESPJ, čeprav je navedena pogodba prenehala veljati le nekaj mesecev pred sprejetjem Uredbe št. 1/2003.

51. Na tej podlagi pritožniki trdijo, da bi moralo biti novo obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah izdano pred sprejetjem izpodbijane odločbe.

52. V zvezi s tem naj znova pripomnim, da je dodatno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah z dne 12. avgusta 2002 vključevalo sklicevanje na Uredbo št. 17/62, vendar se je nanašalo samo na izbiro ustrezne pravne podlage in druga vprašanja, ki iz tega izhajajo. Ne glede na to bi bilo morda mogoče trditi, da prvotno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah z dne 26. marca 2002, kot je bilo dopolnjeno z dopisom z dne 30. junija 2008, lahko izpolnjuje zahteve Uredbe št. 1/2003.

53. Res je, da je Sodišče večkrat poudarilo ključno vlogo, ki jo ima obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah v postopku zaradi kršitve pravil konkurence, pri čemer se je na navedeni akt sklicevalo kot na *bistveno postopkovno jamstvo*, s katerim se zagotavlja spoštovanje pravice podjetij do obrambe. [19] Poleg tega menim, da ni večje razlike med obvestilom o ugotovitvah o možnih kršitvah, sprejetim na podlagi pravil ESPJ, in tistim, sprejetim na podlagi pravil Skupnosti/Unije. Poleg tega dopis z dne 30. junija 2008 sicer ni bil uradno poimenovan kot „dopolnilno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah“, vendar so bile z njim zadevne stranke obveščene o očitkih zoper njih (čeprav samo s sklicevanjem na predhodno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah), zato so imele možnost predložiti pripombe, kot se zahteva na podlagi člena 27(1) Uredbe št. 1/2003 in člena 10(1) Uredbe št. 773/2004.

54. Kljub temu ni treba dalje razpravljati o tem, ali je Komisija v skladu z določbami uredb št. 1/2003 in št. 773/2004 izdala obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, ker je vsekakor jasno, da vsaj še eno drugo postopkovno dejanje, izvedeno na podlagi pravil ESPJ, ni v skladu z zahtevami iz pravil Skupnosti/Unije.

55. Komisija mora v skladu s členom 12 Uredbe št. 773/2004 dati strankam, na katere naslovi obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, možnost, da predstavijo svoje argumente na ustnem zaslišanju, če so tako zahtevale. Ker Komisija ni izdala dopolnilnega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, je stranke v bistvu prikrajšala za pravico, da tako zaslišanje zahtevajo. Ni sporno, da – kot je navedeno zgoraj – pred sprejetjem izpodbijane odločbe novo zaslišanje ni bilo organizirano.

18 Podobno pravilo je v členu 19 („Prehodne določbe“) Uredbe št. 773/2004.

19 Glej v zvezi s tem sodbo z dne 5. marca 2015, Komisija in drugi/Versalis in drugi (C-93/13 P in C-123/13 P, EU:C:2015:150, točki 93 in 95 ter navedena sodna praksa).

56. Vendar je izvedba ustnega zaslišanja zelo pomembno postopkovno dejanje v okviru, ki ga je zakonodajalec Unije določil za izvajanje pravil Unije o konkurenci. Eden od glavnih razlogov je, da so organi držav članic za konkurenco na podlagi člena 14 Uredbe št. 773/2003 pozvani k sodelovanju pri ustnem zaslišanju. Njihova navzočnost na ustnem zaslišanju ni zgolj formalnost, saj predstavniki navedenih organov sestavljajo Svetovalni odbor, s katerim se mora Komisija v skladu s členom 14(1) Uredbe št. 1/2003 posvetovati pred sprejetjem odločbe na podlagi – med drugim – členov 7 in 23 iste uredbe. Čeprav je res, kot trdi Komisija, da med zadevnima postopkovnima dejanjema ni izrecne povezave, ni sporno, da je prvo zelo pomembno za drugega.

57. Zato bi pritožniki morali imeti priložnost, da ustno in v navzočnosti predstavnikov organov držav članic za konkurenco predstavijo argumente zoper predlagano odločbo Komisije. Zato ni mogoče izključiti možnosti, da bi bil izid postopka vsaj nekoliko drugačen, saj bi lahko ti organi vplivali na Komisijo prek Svetovalnega odbora, ki se je sestal pred sprejetjem izpodbijane odločbe. Kot določa člen 14(5) Uredbe št. 1/2003, mora Komisija „kar najbolj upošteva[ti] mnenje Svetovalnega odbora. Odbor obvešča o tem, na kakšen način je bilo njegovo mnenje upoštevano.“ Lahko bi dodal, da je vloga Svetovalnega odbora zlasti pomembna v decentraliziranem sistemu izvajanja, ki je bil vzpostavljen z začetkom veljavnosti Uredbe št. 1/2003, kot je razvidno iz uvodne izjave 19 zadevne uredbe.

58. Bistveno je, da je Splošno sodišče samo priznalo, da se ustno zaslišanje, pri katerem so pred sprejetjem odločbe iz leta 2002 sodelovali predstavniki organov držav članic za konkurenco, ni nanašalo na vsebino zadeve, temveč le na *ratione temporis* uporabo pogodb ESPJ in ES za domnevne kršitve.[20] Zato v nasprotju s presojo Splošnega sodišča ni mogoče šteti, da ustna zaslišanja, ki so potekala pred sprejetjem odločbe iz leta 2002, izpolnjujejo zahteve iz člena 14 Uredbe št. 773/2004.

59. Menim, da bi bila v obravnavani zadevi ustreznejša razprava, v katero bi se – med zaslišanjem in v okviru Svetovalnega odbora – celoviteje vključili predstavniki organov držav članic za konkurenco, zlasti italijanskega, saj se domnevne kršitve nanašajo na ozemlje samo ene države članice, in sicer Italije. Poleg tega menim, da taka formalna zahteva ne bi pomenila posebno težavnega ali zamudnega bremena za Komisijo.

60. Dejstvo, da je Komisija te organe – če uporabim izraz, ki ga je v izpodbijanih sodbah uporabilo Splošno sodišče – „izčrpno obveščala“ o razvoju postopka z drugimi sredstvi, je očitno nepomembno.[21] Komisija ne sme voditi postopka *sui generis*, ki neformalno vključuje organe držav članic za konkurenco, namesto da bi ravnala v skladu s postopkom, ki ga je zakonodajalec Unije določil v uredbah št. 1/2003 in št. 773/2004.

61. Na podlagi zgoraj navedenega menim, da postopek, ki ga je Komisija upoštevala za sprejetje izpodbijane odločbe, ni bil v skladu z določbami uredb št. 1/2003 in št. 773/2004. Zlasti menim, da sta bila kršena člen 12(1) Uredbe št. 773/2004 in posledično pravica pritožnikov do obrambe.

62. Glede na navedeno ugotavljam, da je bila v izpodbijanih sodbah nepravilno zavrnjena trditev pritožnikov glede tega vprašanja, zato bi jih bilo treba razveljaviti, izpodbijano odločbo pa razglasiti za nično.

20 Glej sodbo z dne 9. decembra 2014, Alfa Acciai/Komisija (T-85/10, neobjavljena, EU:T:2014:1037, točka 148).

21 Glej sodbo z dne 9. decembra 2014, Alfa Acciai/Komisija (T-85/10, neobjavljena, EU:T:2014:1037, točka 149).

B – Drugi pritožbeni razlogi

63. Če se Sodišče ne bi strinjalo z mojo presojo pritožbenih razlogov, ki sem jih preučil zgoraj, menim, da bi moralo Sodišče pritožbe zavrniti v celoti z eno (omejeno) izjemo, ki se nanaša na pritožbo podjetja Ferriere Nord. V nadaljevanju bom podrobneje obravnaval le tri od vprašanj, postavljenih s pritožbami. Večina pritožbenih razlogov bo namesto tega obravnavanih le jedrnato, saj menim – kot je bilo navedeno zgoraj – da so očitno nedopustni ali neutemeljeni.

1. Predolgo trajanje postopka pred Splošnim sodiščem

64. Vsi pritožniki razen podjetja Ferriere Nord grajajo predolgo trajanje postopka na prvi stopnji.[22] Poudarjajo, da je celoten postopek trajal skoraj pet let, in opozarjajo, da so od konca pisnega postopka do začetka ustnega postopka minila tri leta in dva meseca. Menijo, da Splošno sodišče o njihovih zadevah ni odločilo v razumnem času, s čimer je kršilo člen 47(2) Listine in člen 6(1) EKČP. Podjetja Feralpi, Valsabbia in Alfa Acciai zato Sodišču predlagajo, naj v skladu s sodbo Sodišča v zadevi Baustahlgewebe zniža globo, ki jim je bila naložena.[23] Podredno mu predlagajo, naj ugotovi, da je bil postopek pred Splošnim sodiščem zaradi trajanja v nasprotju s členom 47(2) Listine in členom 6(1) EKČP. Podjetje Riva Fire je Sodišču predložilo enak predlog.

65. Menim, da tema predlogoma ni mogoče ugoditi. V zvezi z – najprej – predlogom za znižanje glob ugotavljam, kar sledi v nadaljevanju.

66. Kot priznavajo pritožniki sami, je Sodišče v več sodbah pojasnilo pravna sredstva, ki jih imajo na voljo zasebne stranke, ki menijo, da je Sodišče Evropske unije (torej sodišče kot institucija) ali, natančneje, eno od njegovih sodišč kršilo njihovo temeljno pravico do obravnave v razumnem času. Sodišče je v zadevah Der Grüne Punkt in Gascogne Sack, v katerih je obravnavalo domnevno kršitev navedene pravice s strani Splošnega sodišča, odločilo, da se, če ne obstajajo indici, da je predolgo trajanje postopka vplivalo na izid izpodbijane sodbe, zadevna sodba zaradi nespoštovanja sojenja v razumnem roku ne razveljavi. Poleg tega je Sodišče presodilo, da pritožnik ne more znova izpostaviti vprašanja veljavnosti ali zneska globe zgolj zato, ker se ni spoštovalo sojenje v razumnem roku, ob tem da so bile vse trditve, ki jih je navedel zoper ugotovitve Splošnega sodišča v zvezi s tem zneskom globe ali ravnanjem, zaradi katerega je ta globa naložena, zavrnjene.[24]

67. Sodišče je tudi pojasnilo, da je bila njegova odločitev v zadevi Baustahlgewebe utemeljena zaradi pragmatizma in ekonomičnega delovanja sodišč, da pa odškodninskega zahtevka za škodo, nastalo, ker Splošno sodišče ni spoštovalo sojenja v razumnem roku, načeloma ni mogoče vložiti neposredno pri Sodišču v okviru pritožbe. Tak zahtevek je treba v skladu s členoma 268 in 340 PDEU vložiti pri Splošnem sodišču.[25]

68. V bistvu se mi zdi, da je Sodišče ovrglo sodno prakso Baustahlgewebe. Vsekakor v obravnavanih zadevah ne vidim razloga, ki bi upravičeval ponovno uporabo navedene sodne prakse – če bi se štelo, da se v izjemnih okoliščinah še vedno uporablja.

22 *Šesti pritožbeni razlog* v zadevi C-85/15 P in *četrti pritožbeni razlog* v zadevah C-86/15 P in C-87/15 P. Kar zadeva zadevo C-89/15 P, je podjetje Riva Fire ne šteje za pritožbeni razlog, temveč za „dodatno zadevo“.

23 Sodba z dne 17. decembra 1998, Baustahlgewebe/Komisija (C-185/95 P, EU:C:1998:608).

24 Sodbi z dne 16. julija 2009, Der Grüne Punkt - Duales System Deutschland/Komisija (C-385/07 P, EU:C:2009:456, točke od 190 do 196), in z dne 26. novembra 2013, Gascogne Sack Deutschland/Komisija (C-40/12 P, EU:C:2013:768, točke od 81 do 85).

25 Sodba z dne 26. novembra 2013, Gascogne Sack Deutschland/Komisija (C-40/12 P, EU:C:2013:768, točke od 86 do 89).

69. Pritožniki trdijo, da bi bilo v obravnavanih zadevah ustrezno upoštevati sodno prakso Baustahlgewebe, ker je bil dolgotrajni postopek pred Splošnim sodiščem zadnje dejanje v celotnem postopku, ki je vključeval dve upravni fazi pred Komisijo [26] in še sklop postopkov pred sodišči Unije.

70. Položaj, v katerem so se znašli pritožniki, je morda neugoden, nikakor pa ni izjemen. Možnost podjetij, da v položaju, kakršen je položaj pritožnikov, upravni organi Unije in – odvisno od primera – pravosodni organi Unije večkrat preučijo njihove zadeve, je naravna posledica načina, kako so avtorji Pogodb in zakonodajalec Unije zasnovali sistem upravljanja na tem področju. Namen zahteve, da se pred sprejetjem končne odločitve pristojnega organa dokonča več postopkovnih dejanj (ki so lahko dolgotrajna), je namreč zagotoviti ne le pravilen izid, temveč tudi pravičnost samega postopka.

71. Dolžina celotnega upravnega in sodnega postopka je kvečjemu element, ki ga lahko sodišča EU upoštevajo v okviru postopka, začetega na podlagi člena 268 PDEU, za ugotovitev, ali imajo pritožniki pravico do odškodnine na podlagi člena 340(2) PDEU, in če jo imajo, za določitev zneska te odškodnine.

72. Zato Sodišču predlagam, naj ne glede na utemeljenost trditev podjetij Feralpi, Valsabbia in Alfa Acciai zavrne njihov predlog za znižanje zneska glob, ki so jim bile naložene. Nazadnje, kar zadeva predlog pritožnikov, naj Sodišče le ugotovi, da se je taka kršitev zgodila, Sodišču predlagam, naj zavrne tudi navedeni predlog.

73. Res je, da je Sodišče v več zadevah navedlo, da lahko Sodišče, če je v obravnavani zadevi očitno, ne da bi morale stranke v zvezi s tem predložiti dodatne dokaze, da je Splošno sodišče dovolj resno kršilo svojo obveznost, da o zadevi odloči v razumnem roku, to ugotovi v svoji sodbi. [27]

74. Pristop Sodišča v navedenih zadevah me ne prepriča. V njih je o navedenem vprašanju odločalo brez zaslišanja stranke, odgovorne za domnevno kršitev: dejansko je bila druga stranka v pritožbenem postopku Komisija, in ne Sodišče Evropske unije. Vendar kot je nedavno potrdilo Splošno sodišče, mora biti v morebitni tožbi zaradi kršitve pravice do obravnave v razumnem času s strani Sodišča Evropske unije ali, natančneje, ene od njegovih sodišč tožena stranka navedena institucija. [28] S tem se strinjam. Sodišče je že leta 1973 razsodilo, da „kadar [nepogodbena odgovornost Unije] izhaja iz ravnanja ene od njenih institucij, jo mora pred sodiščem zastopati institucija oziroma institucije, ki se jim očita ravnanje, iz katerega izhaja odgovornost“. [29] Ne nazadnje ima lahko le institucija, ki je odgovorna za domnevno kršitev, ne samo pristojnost, temveč tudi materialno sposobnost za predložitev pravnih in dejanskih trditev v svojo obrambo.

75. Zato se mi zdi, da je sodna praksa Sodišča, na katero se sklicujejo pritožniki – in v zvezi s katero Sodišču priporočam, naj je v prihodnje ne uporablja več – smiselna le, če je omejena na resnično izjemne okoliščine, v katerih je nerazumnost trajanja postopka tako očitna in nedvomna, da ta objektivno ne bi bil utemeljen v nobenih okoliščinah. Razen v navedenih izjemnih primerih je treba o kršitvi pravice do obravnave v razumnem času nujno odločati po kontradiktornem postopku, v okviru katerega je bila toženi stranki omogočena predložitev nasprotnih argumentov, in kjer je to

26 Mimogrede, ugotavljam, da sta bila prvi in drugi postopek pred Komisijo razmeroma hitra (glej zgornje točke od 13 do 17 teh sklepnih predlogov).

27 Sodbe z dne 26. novembra 2013, Gascogne Sack Deutschland/Komisija (C-40/12 P, EU:C:2013:768); z dne 12. novembra 2014, Guardian Industries in Guardian Europe/Komisija (C-580/12 P, EU:C:2014:2363); z dne 9. junija 2016, CEPSA/Komisija (C-608/13 P, EU:C:2016:414), in z dne 9. junija 2016, Repsol Lubricantes y Especialidades in drugi/Komisija (C-617/13 P, EU:C:2016:416).

28 Glej med drugim sklepe z dne 6. januarja 2015, Kendrion/Evropska unija (T-479/14, neobjavljena, EU:T:2015:2); z dne 9. januarja 2015, Marcuccio/Evropska unija (T-409/14, neobjavljena, EU:T:2015:18), in z dne 13. februarja 2015, Aalberts Industries/Evropska unija (T-725/14, neobjavljena, EU:T:2015:107).

29 Sodba z dne 13. novembra 1973, Werhahn Hansamühle in drugi/Svet in Komisija (od 63/72 do 69/72, EU:C:1973:121, točka 7), potrjena s sodbo z dne 23. marca 2004, Varuh človekovih pravic/Lamberts (C-234/02 P, EU:C:2004:174).

ustrezno, dokazov v njihovo podporo. Kot je Sodišče dosledno poudarjalo, je „treba razumnost trajanja postopka presojati glede na posebne okoliščine vsake zadeve in zlasti glede na predmet spora, zapletenost zadeve ter ravnanje tožeče stranke in pristojnih organov“.[30] Zdi se mi, da je ta presoja vseh okoliščin v večini primerov vse prej kot preprosta in jasna.

76. Ob tem moram poudariti, da je sicer skoraj petletno odločanje o skupini zadev, kot so obravnavane, precej dolgo, ni pa nujno nerazumno. To velja še toliko bolj, ker se zdi, da težavna in dolga zgodovina kartela armaturnih palic pri Komisiji in sodiščih Unije kaže na dokaj zapleten pravni položaj.

77. Poleg tega v nasprotju s trditvami pritožnikov obdobje treh let in dveh mesecev med koncem pisnega postopka in začetkom ustnega postopka ne pomeni, da je bilo Splošno sodišče v navedenem obdobju nedejavno. Kot je dobro znano, se v navedenem obdobju izvede več postopkovnih dejanj, s katerimi stranke morda niso seznanjene. Osebno sem dokaj skeptičen, da bi se lahko trajanje obdobja od konca pisnega postopka do začetka ustnega postopka štelo za znak nedejavnosti Splošnega sodišča.[31] Splošneje, to, da se celotni postopek poskuša razdeliti v različne faze za oceno razumnosti trajanja ene ali več teh faz strogo ločeno od drugih faz, se mi zdi prisiljeno; po mojem mnenju je ustreznejše izhodišče celotno trajanje postopka.

78. Zato menim, da Sodišče v obravnavanih zadevah ni v položaju, opisanem v zgornji točki 73. V tipičnih primerih se zdi nujno, da stranke v kontradiktornem postopku predložijo dodatne argumente in dokaze, s čimer se Sodišču omogoči, da se izreče o nerazumnosti trajanja postopka pred Splošnim sodiščem.[32]

79. Skratka, ta pritožbeni razlog bi bilo treba zavrniti. Če pritožniki menijo, da je Splošno sodišče pri obravnavi njihove zadeve kršilo člen 47(2) Listine, lahko na podlagi člena 268 in člena 340, drugi odstavek, PDEU vložijo odškodninsko tožbo iz naslova nepogodbene odgovornosti Unije.

2. Ponovna kršitev

80. Podjetje Ferriere Nord s *sedmim pritožbenim razlogom* zatrjuje, da je Splošno sodišče s tem, da je zavrnilo njegovo trditev, da je bilo zvišanje globe, naložene zaradi povratništva, nezakonito, saj se Komisija v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah z dne 26. marca 2002 ni izrecno sklicevala na navedeno obteževalno okoliščino, napačno uporabilo pravo. Komisija je navedla zgolj, da bo pri določanju glob upoštevala vse olajševalne in obteževalne okoliščine, in sicer glede na ravnanje posameznih podjetij. Tako nedoločna izjava po mnenju družbe Ferriere Nord ne zadošča za to, da bi lahko podjetje uresničevalo svojo pravico do obrambe.

81. Poleg tega podjetje Ferriere Nord z *osmim pritožbenim razlogom* graja presojo Splošnega sodišča, da je obdobje, ki ga je treba upoštevati pri preverjanju uporabe navedene obteževalne okoliščine, obdobje od dneva, ko je Komisija ugotovila prvo kršitev, do dneva, ko je isto podjetje začelo novo nezakonito ravnanje. Meni, da bi se moralo namesto tega navedeno obdobje začeti na dan, ko se je končala prva kršitev. V njegovem primeru bi to pomenilo, da je med prvo in drugo kršitvijo minilo približno 13 let. Glede na dolžino navedenega obdobja ni nemogoče, da njegovi vodstveni delavci niso poznali prve odločbe Komisije in da se zato v skladu z načelom *in dubio pro reo* ne bi smela uporabljati obteževalna okoliščina ponovne kršitve.

30 Glej med drugim sodbi z dne 17. decembra 1998, Baustahlgewebe/Komisija (C-185/95 P, EU:C:1998:608, točka 29) in PVC II (točka 210).

31 Senati, pristojni za odločanje o zadevi, se lahko dejansko odločijo, da čim več dela opravijo v začetnem obdobju pred obravnavo ali, nasprotno, da obravnavo opravijo takoj po koncu pisnega postopka, kar pomeni, da je treba po obravnavi dokončati še veliko dela. Izbira med tema dvema možnostma je lahko odvisna od več dejavnikov: delovnih metod sodnikov, ki sestavljajo razsodniški senat, števila njihovih primerov v danem trenutku in posebnih značilnosti posamezne zadeve (npr. ali je treba na obravnavi razjasniti veliko vprašanj). Seveda kratko obdobje med pisnim in ustnim postopkom strankam le malo koristi, če je naknadno posvetovanje še posebej dolgo.

32 Glej sodbo z dne 14. septembra 2016, Trafilerie Meridionali/Komisija (C-519/15 P, neobjavljena, EU:C:2016:682, točka 68).

82. Nazadnje, podjetje Ferriere Nord z *devetim pritožbenim razlogom* trdi, da bi bilo treba kršitev – če bi Sodišče sprejelo njegov četrti pritožbeni razlog [33] – šteti za manj resno od tiste, zatrjevane v izpodbijani odločbi. Če to drži, je Splošno sodišče napačno razlagalo in uporabljalo načelo sorazmernosti: 50-odstotno zvišanje globe za manj resno kršitev se zdi pretirano.

83. Najprej bom obravnaval *osmi pritožbeni razlog*.

84. Na začetku bi spomnil, da je v skladu z ustaljeno sodno prakso ponavljanje kršitev (splošno znano kot povratništvo) eden od dejavnikov, ki jih je treba upoštevati pri analizi resnosti kršitve pravil Unije o konkurenci za določitev zneska globe, ki se naloži kršitelju. [34] Kot je pojasnilo Splošno sodišče, je razlog ta, da je „ponovna kršitev dokaz, da predhodno naložena sankcija ni bila dovolj odvračilna“. [35] Posledično se v zvezi s povratništvom na splošno šteje, da upravičuje višje globe [36] zaradi spodbuditve kršitelja, naj v prihodnosti ravna drugače. [37]

85. Vendar je Sodišče tudi jasno navedlo, da zaradi zagotovitve spoštovanja načel pravne varnosti in sorazmernosti zvišanje globe, naložene podjetju zaradi povratništva, ne sme biti samodejno. V tem okviru mora Komisija upoštevati vse okoliščine posamezne zadeve, zlasti čas, ki je minil med kršitvijo, ki se preiskuje, in predhodno kršitvijo pravil konkurence. [38]

86. Na podlagi navedenega menim, da je *osmi pritožbeni razlog* podjetja Ferriere Nord neutemeljen. Prvič, iz razlogov, pojasnjenih v točkah 342 in 343 izpodbijane sodbe, menim, da je metoda, ki jo je Splošno sodišče uporabilo za izračun zadevnega obdobja – čas, ki je minil od dneva, ko je Komisija ugotovila prvo kršitev, do dneva, ko je isto podjetje začelo novo nezakonito ravnanje – pravilna: v zvezi s ponovno kršitvijo, ki nastane, ko se začne ravnanje v nasprotju s členom 101 ali 102 PDEU, mora Komisija nujno ugotoviti obstoj predhodne kršitve. Zato je Splošno sodišče pravilno presodilo, da je zadevno obdobje v obravnavani zadevi trajalo manj kot štiri leta.

87. Dejstvo, da eden ali več sedanjih vodstvenih delavcev družbe morda ni vedelo za obstoj navedene odločbe ali pravne posledice, ki iz nje izhajajo, ni pomembno. [39] Najprej, težko je verjeti trditvi, da višji vodstveni delavci podjetja Ferriere Nord morda niso vedeli za predhodno odločbo Komisije. Po eni strani se je Komisija na zaslišanju sklicevala na dokument, omenjen v izpodbijani odločbi, iz katerega je razvidno, da so vodstveni delavci podjetja Ferriere Nord leta 1997 poznali tako predhodne odločbe Komisije kot tudi nove kršitve in kršitve, ki so takrat potekale. Podjetje Ferriere Nord tega ni izpodbijalo. Po drugi strani je zadevno podjetje pred sodišči Unije odločbo 89/515/CEE [40] iz leta 1989

33 Navedeni pritožbeni razlog se nanaša na naravo in trajanje sodelovanja podjetja Ferriere Nord pri kršitvi: glej spodnjo točko 117 teh sklepnih predlogov.

34 Glej v tem smislu sodbe z dne 7. januarja 2004, Aalborg Portland in drugi/Komisija (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P in C-219/00 P, EU:C:2004:6, točka 91); z dne 8. februarja 2007, Groupe Danone/Komisija (C-3/06 P, EU:C:2007:88, točke 26, 29 in 39), in z dne 17. junija 2010, Lafarge/Komisija (C-413/08 P, EU:C:2010:346, točke od 61 do 65).

35 Sodba z dne 27. junija 2012, YKK in drugi/Komisija (T-448/07, neobjavljena, EU:T:2012:322, točka 211 in navedena sodna praksa).

36 Glej na primer OECD, Roundtable on promoting compliance with competition law – Issues paper by the Secretariat, DAF/COMP(2011)4 z dne 1. junija 2001, točka 2.

37 Sodba z dne 8. februarja 2007, Groupe Danone/Komisija (C-3/06 P, EU:C:2007:88, točka 39).

38 Sodbi z dne 8. februarja 2007, Groupe Danone/Komisija (C-3/06 P, EU:C:2007:88, točka 39), in z dne 17. junija 2010, Lafarge/Komisija (C-413/08 P, EU:C:2010:346, točki 69 in 70).

39 Sodišče ni izključilo, da se lahko pri presoji uporabe obteževalne okoliščine povratništva upošteva „strukturno spreminjanje podjetja“ (glej sodbo z dne 5. marca 2015, Komisija in drugi/Versalis in drugi, C-93/13 P in C-123/13 P, EU:C:2015:150, točka 97). Vendar se je Sodišče na navedeni element sklicevalo v drugačnem okviru, v katerem je Komisija upoštevala obteževalno okoliščino ponovne kršitve proti pravni osebi, ki ni bila predmet postopka v zvezi s prvo kršitvijo. Povedano drugače, zdi se, da se Sodišče sklicuje na strukturne spremembe znotraj skupine, in ne na vodstvene spremembe, izvedene v istem podjetju. V zadnjem primeru je teža morebitnih strukturnih sprememb bistveno manj pomembna kot v prvem primeru.

40 Odločba Komisije z dne 2. avgusta 1989 v zvezi s postopkom izvajanja člena [101 PDEU] (IV/31.553, varjena jeklena mreža) (UL 1989, L 260, str. 1).

izpodbijalo v postopkih, ki so se končali julija 1997.[41] V tem okviru je morda treba poudariti, da mora družba v računovodskih izkazih razkriti pogojne obveznosti, ki vključujejo izgube in globe, ki se pričakujejo iz naslova zaključenih pravnih sporov.[42] Zato se mi zdi, da vesten in preudaren poslovnež ne bi niti mogel niti smel prezreti obstoja predhodne odločbe.

88. Še pomembneje pa je, da se na splošno predpostavlja, da vodstveni delavci vedo, kako se podjetje obnaša – ali se je nedavno obnašalo – na trgu. Ni podlage za trditev, da bi bilo treba podjetje odvezati odgovornosti zgolj zato, ker njegovi vodstveni delavci morda niso vedeli za neko ravnanje. Podjetje mora nositi pravno odgovornost za svoje preteklo in sedanje ravnanje, ne glede na to, ali nekateri posamezni vodstveni delavci (ali posamezniki iz nekaterih organov podjetja) vedo za specifično ravnanje podjetja ali ne. V tem okviru je treba poudariti, da se obravnavane zadeve med drugim nanašajo na kazen, naloženo podjetju Ferriere Nord, in ne na kazen, naloženo posameznikom, ki so v njem zasedali določene položaje.

89. Dalje, v zvezi z njegovim *sedmim pritožbenim razlogom* bi poudaril, da je Sodišče v sodbi Versalis, v kateri je obravnavalo prav obteževalno okoliščino povratništva, pojasnilo, da kadar namerava Komisija odgovornost za navedeno obteževalno okoliščino pripisati podjetju, odgovornemu za kršitev konkurenčnega prava, „mora obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah vsebovati vse elemente, ki tej pravni osebi omogočajo obrambo“. Navedlo je tudi, da mora Komisija že v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah predložiti elemente v podporo svoji trditvi, da so pogoji za uporabo navedene obteževalne okoliščine izpolnjeni.[43]

90. Navedena sodna praksa pomeni, da se Komisiji v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah ni treba v vsakem primeru nujno *izrecno* sklicevati na vse obteževalne okoliščine, ki jih lahko uporabi za podjetje, ki je v preiskavi. Kot pa Komisija sama priznava v svojih trditvah, lahko po drugi strani v nekaterih primerih dejansko mora izrecno navesti obteževalno okoliščino, ki jo namerava uporabiti za dano podjetje. S tem se strinjam: na podlagi informacij iz obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah nameni Komisije morda ne bi bili zlahka razvidni. Dejansko ni naloga podjetja, da predvidi namene Komisije in predloži vse mogoče obrambne argumente proti vsem možnim obteževalnim dejavnikom, ki bi jih Komisija morebiti nameravala uporabiti. Ali informacije, vključene v zadevno obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah, podjetju omogočajo polno uresničevanje pravice do obrambe – čeprav obvestilo o ugotovitvah o možnih kršitvah ne vključuje izrecne navedbe – je torej odvisno od posebnih okoliščin posamezne zadeve.

91. Kot poudarja podjetje Ferriere Nord, je v obravnavani zadevi sklicevanje v prvem obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah – da bo Komisija pri določitvi globe upoštevala vse olajševalne in obteževalne okoliščine glede na ravnanje posameznih podjetij – dokaj nejasno. Vendar to ne pomeni, da je nujno neustrezno. Tako sklicevanje je mogoče šteti za ustrezno, če je lahko podjetje glede na svoj posebni položaj in informacije, zagotovljene v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, kljub temu predvidelo verjetno uporabo dane obteževalne okoliščine in razloge zanjo.

92. Res je, da je v nasprotju z zadevo Versalis v obravnavani zadevi podjetje, ki je storilo ponovno kršitev, isto podjetje: podjetje Ferriere Nord je bilo namreč leta 1989 z odločbo spoznano za odgovorno za kršitev (zdajšnjega) člena 101 PDEU, kar je bilo – kot priznava podjetje Ferriere Nord – navedeno v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah, čeprav le mimogrede. Kot je pojasnjeno v zgornji točki 86, prav tako drži, da je obdobje, ki je minilo med sprejetjem predhodne odločbe Komisije in začetkom nove kršitve, razmeroma kratko. Vendar bi morala Komisija vsaj navesti razloge, iz katerih meni, da predhodna kršitev in nova kršitev pomenita „kršitev enake vrste“ za namene

41 Glej sodbi z dne 6. aprila 1995, Ferriere Nord/Komisija (T-143/89, EU:T:1995:64), in – v pritožbenem postopku – z dne 17. julija 1997, Ferriere Nord/Komisija (C-219/95 P, EU:C:1997:375).

42 V skladu s splošno sprejetimi računovodskimi načeli (GAAP) je treba tako morebitne izgube, ki so „verjetne“ ali „razumno mogoče“, prijaviti skupaj z oceno izgube. Podobna pravila se uporabljajo v okviru mednarodnih standardov računovodskega poročanja (MSPR).

43 Sodba z dne 5. marca 2015, Komisija in drugi/Versalis in drugi (C-93/13 P in C-123/13 P, EU:C:2015:150, točki 96 in 98).

smernic iz leta 1998.[44] Čeprav se morda danes to zdi razmeroma očitno, pa leta 2002 skoraj ni bilo sodne prakse, v kateri bi se obravnavale ponovne kršitve. Ker v obvestilu o ugotovitvah o možnih kršitvah ni bilo nikakršne tovrstne navedbe, je bilo uresničevanje pravice do obrambe podjetja Ferriere Nord precej oteženo.

93. Zato menim, da mora Sodišče – če se ne bi strinjalo z mojo presojo *drugega pritožbenega razloga* podjetja Ferriere Nord – vseeno sprejeti njegov *sedmi pritožbeni razlog*. Zato je treba sodbo v zadevi T-90/10 razveljaviti v delu, ki se nanaša na uporabo obteževalne okoliščine ponovne kršitve. Po mojem mnenju bi Sodišče moralo tudi razglasiti ničnost izpodbijane odločbe v tej točki in znova določiti globo, naloženo podjetju Ferriere Nord, ne da bi upoštevalo obteževalno okoliščino ponovne kršitve.

94. V navedenih okoliščinah ni treba preučiti *devetega pritožbenega razloga* podjetja Ferriere Nord. Vsekakor menim, da je navedeni pritožbeni razlog neutemeljen, ker je treba – kot bom pojasnil v točki 117 teh sklepnih predlogov – zavrniti tudi *četrti pritožbeni razlog*.

3. Javno distanciranje

95. Podjetja Feralpi, Valsabbia in Alfa Acciai[45] trdijo, da je Splošno sodišče napačno uporabilo pojem „javno distanciranje“ in tako napačno potrdilo njihovo udeležbo pri nekaterih elementih kršitve, čeprav so objavila drugačne cene od tistih, dogovorjenih s konkurenti. V tem okviru poudarjajo, da je bilo s členom 60 PJ podjetjem prepovedano razlikovanje med strankami in odstopanje od objavljenih cen.

96. Čeprav me ta trditev ne prepriča, jo je vseeno treba podrobneje analizirati.

97. V svojih sklepnih predlogih v zadevi Total Marketing Services sem imel priložnost poudariti, da je neobstoj javnega distanciranja element, ki bi lahko podpiral predpostavko na podlagi konkretnih indicev, zbranih s strani Komisije, da je mogoče šteti, da je podjetje, ki se je udeleževalo protikonkurenčnih sestankov, udeleženo pri kršitvi člena 101(1) PDEU. Povedano drugače, če je podjetje skupaj s konkurenti na sestankih, na podlagi katerih se izoblikuje protikonkurenčni sporazum, je z uporabo tehnike domnev mogoče sklepati – če ni izrecnega dokaza o nasprotnem – da je navedeno podjetje udeleženo pri kršitvi. Po drugi strani dejstvo, da se neko podjetje javno ne distancira, ne more omiliti dejstva, da niso na voljo dokazi o vsaj pasivnem sodelovanju na protikonkurenčnem sestanku.[46]

98. Drugačna ugotovitev bi bila namreč v nasprotju z domnevo nedolžnosti, priznano s členom 48(1) Listine, in neskladna s členom 2 Uredbe št. 1/2003.[47] V istem smislu pri presoji dokazov, predloženih v zvezi z domnevnim javnim distanciranjem podjetja, pojem „javno distanciranje“, ki ga je treba uporabljati, ne sme biti tako ozek in tog, da navedeno podjetje domneve pravzaprav ne more ovreči.

44 Smernice o načinu določanja glob, naloženih v skladu s členom 15(2) Uredbe št. 17 in členom 65(5) Pogodbe ESPJ (UL 1998, C 9, str. 3).

45 *Četrti pritožbeni razlog* v zadevi C-85/15 P ter *peti pritožbeni razlog* v zadevah C-86/15 P in C-87/15 P.

46 Glej moje sklepne predloge v zadevi Total Marketing Services/Komisija (C-634/13 P, EU:C:2015:208, točke od 43 do 61). Glej v istem smislu sklepne predloge generalnega pravobranilca M. Watheleta v zadevi Toshiba Corporation/Komisija (C-373/14 P, EU:C:2015:427, točke od 123 do 136) in sklepne predloge generalnega pravobranilca D. Ruiz-Jaraboja v zadevi Aalborg Portland in drugi/Komisija (C-204/00 P, EU:C:2003:85, točke od 127 do 131).

47 V skladu z zadnjenavedeno določbo je Komisija tista, ki mora dokazati kršitev člena 101(1) PDEU.

99. Bistvo očitkov v obravnavanih zadevah pa ni, da je Splošno sodišče napačno razlagalo ali uporabilo pojem „javno distanciranje“. Podjetja Feralpi, Valsabbia in Alfa Acciai so se v zadevnem obdobju udeležila enega ali več protikonkurenčnih sestankov,[48] poleg tega so na njihovo sodelovanje pri tajnem ravnanju kazali tudi drugi indici.[49] Podjetja Feralpi, Valsabbia in Alfa Acciai tudi ne trdijo, da jim je Splošno sodišče naložilo nemogoče dokazno breme. V bistvu jim je sporno dejstvo, da je Splošno sodišče štelo, da neko ravnanje (objava drugačnih cen od tistih, dogovorjenih s konkurenti) ne izpolnjuje zahteve „javnega distanciranja“.

100. Vendar to ni napačna uporaba prava, ki se presoja v pritožbenem postopku. Kot je razsodilo Sodišče v sodbi Toshiba[50], pojem „javno distanciranje“ izraža dejanske okoliščine, katerih obstoj Splošno sodišče ugotovi za vsak primer posebej, na podlagi splošne presoje vseh upoštevnih dokazov in indicev. Če so bili ti dokazi pravilno pridobljeni ter so bila spoštovana splošna pravna načela in postopkovna pravila glede dokaznega bremena in izvajanja dokazov, dokazno vrednost predloženih elementov presodi zgolj Splošno sodišče.[51]

101. Splošno sodišče je v obravnavani zadevi menilo, da je Komisija v zvezi z obdobjem, ki ga podjetja Feralpi, Valsabbia in Alfa Acciai izpodbijajo, ustrezno dokazala udeležbo zadevnih podjetij pri kršitvi na podlagi več indicev (vključno z njihovo udeležbo na enem ali več protikonkurenčnih sestankih). Navedlo je, da zgolj dejstvo, da so podjetja Feralpi, Valsabbia in Alfa Acciai objavila cene, ki so se razlikovale od tistih, dogovorjenih z drugimi člani kartela, ni dejanje „javnega distanciranja“, ki bi lahko ovrglo sklep, izpeljan na podlagi teh drugih indicev.

102. Vsekakor ni lahko določiti, kaj je lahko *a priori* ustrezno dejanje „javnega distanciranja“. Ali dano ravnanje izpolnjuje navedeno zahtevo, je po mojem mnenju zelo odvisno od posebnih okoliščin posamezne zadeve. V obravnavanih zadevah ne najdem pomanjkljivosti v izpodbijanih sodbah: v razlogovanju Splošnega sodišča ne vidim izkrivljanja dokazov, kršitve splošnega pravnega načela ali postopkovnega pravila oziroma protislovja. Poleg tega menim, da so njegove ugotovitve v skladu s sodno prakso Sodišča, po kateri je pri presoji, ali se je podjetje dejansko distanciralo, eden od ključnih dejavnikov ta, kako drugi člani kartela razumejo namen navedenega podjetja.[52] Če torej v obravnavani zadevi ni bilo elementa, iz katerega bi bilo razvidno, da so drugi člani kartela objavo tistih cen razumeli kot nedvoumen znak, da se podjetja Feralpi, Valsabbia in Alfa Acciai ne nameravajo držati skrivnega dogovora, to močno govori v prid sklepu, da ni bilo javnega distanciranja za namene sodne prakse Sodišča.

4. Preostali pritožbeni razlogi

103. Večina preostalih pritožbenih razlogov si po mojem mnenju zasluži le bežno obravnavo.

48 Sodbe z dne 9. decembra 2014, Feralpi/Komisija (T-70/10, neobjavljena, EU:T:2014:1031, točke od 231 do 234); Ferriera Valsabbia in Valsabbia Investimenti/Komisija (T-92/10, neobjavljena, EU:T:2014:1032, točke od 218 do 221), in Alfa Acciai/Komisija (T-85/10, neobjavljena, EU:T:2014:1037, točke od 217 do 220).

49 Tako je bilo iz nekaterih elementov razvidno, da so zadevna podjetja uskladila svoje cene s tistimi, dogovorjenimi na zadevnih sestankih (glej sodbo z dne 9. decembra 2014, Feralpi/Komisija, T-70/10, neobjavljena, EU:T:2014:1031, točke od 231 do 233), ali da so splošneje ravnala tako, kot je bilo dogovorjeno na zadevnih sestankih (glej sodbi z dne 9. decembra 2014, Alfa Acciai/Komisija, T-85/10, neobjavljena, EU:T:2014:1037, točka 220, in Ferriera Valsabbia in Valsabbia Investimenti/Komisija, T-92/10, neobjavljena, EU:T:2014:1032, točka 221).

50 Sodba z dne 20. januarja 2016, Toshiba Corporation/Komisija (C-373/14 P, EU:C:2016:26).

51 Sodba z dne 20. januarja 2016, Toshiba Corporation/Komisija (C-373/14 P, EU:C:2016:26, točka 63).

52 Sodba z dne 20. januarja 2016, Toshiba Corporation/Komisija (C-373/14 P, EU:C:2016:26, točka 62 in navedena sodna praksa).

a) Zadeva C-85/15 P

104. Podjetje Feralpi s *prvim pritožbenim razlogom* zatrjuje, da je Splošno sodišče s tem, da je zavrnilo njegovo trditev, da je Komisija domnevno kršila načelo kolegialnosti, napačno razlagalo pravo. Navedena kršitev naj bi izhajala iz dejstva, da je bila odločba z dne 30. septembra 2009, kot jo je sprejel kolegij komisarjev, nepopolna, saj so v njenih prilogah manjkale nekatere preglednice. Menim, da je navedeni pritožbeni razlog delno nedopusten (v delu, v katerem se izpodbijajo presoje dejanskega stanja iz točk od 62 do 81 sodbe v zadevi T-70/10) in delno neutemeljen (saj je kolegij komisarjev sprejel tudi odločbo o spremembi z dne 8. decembra 2009).

105. Podjetje Feralpi s *tretjim pritožbenim razlogom* Splošnemu sodišču očita, da ni grajalo predolgega trajanja postopka pred Komisijo. Vendar v točkah od 152 do 161 izpodbijane sodbe ne najdem niti napačne uporabe prava niti neustrezne obrazložitve. Poleg tega je ta pritožbeni razlog nedopusten v delu, v katerem se podjetje Feralpi pritožuje glede presoje dejanskih okoliščin, navedene v točkah od 157 do 160 izpodbijane sodbe.

106. Podjetje Feralpi je v *četrtem pritožbenem razlogu* združilo različne očitke zoper izpodbijano sodbo v zvezi s presojo njegove udeležbe pri kršitvi v obdobju 1989–1995. Meni, da je Splošno sodišče napačno razlagalo člen 65(1) PJ, načela v zvezi z razdelitvijo dokaznega bremena in domnevo nedolžnosti. Poleg tega meni, da izpodbijana sodba ne vsebuje ustrezne obrazložitve in da izkrivlja nekatera dejstva.

107. Ena od teh trditev je bila obravnavana že v zgornjih točkah od 95 do 102. V zvezi z drugimi trditvami menim, da podjetje Feralpi – kot je poudarila Komisija – predvsem izpodbija presoje dejstev, ki jih je Splošne sodišče opravilo v zvezi z njegovim sodelovanjem pri kršitvi v zgoraj navedenem obdobju, čeprav se sklicuje na domnevno napačno uporabo prava. Ker pritožnik ne more dokazati, da so prvostopenjska sodišča očitno izkrivljala dejstva ali dokaze, ta pritožbeni razlog v veliki meri ni dopusten. Kar zadeva dokaze, na katere se opira Splošno sodišče za potrditev analize Komisije, podjetje Feralpi ne upošteva več odlomkov izpodbijane sodbe, v katerih je Splošno sodišče poleg udeležbe podjetja Feralpi na sestanku 6. decembra 1989 omenilo tudi druge dokaze: Splošno sodišče se v točkah od 240 do 246 in od 250 do 252 sklicuje na druge indice in pojasnjuje, zakaj alternativna razlaga, ki jo je predložil pritožnik, ni bila prepričljiva.

108. *Peti pritožbeni razlog* se nanaša na metodo, ki jo je Komisija uporabila za določitev glob, v skladu s katero so bila odgovorna podjetja glede na svoj zadevni tržni delež v upoštevnem obdobju razdeljena v tri skupine. Tudi v tem pritožbenem razlogu je podjetje Feralpi združilo različne primere domnevne napačne uporabe prava. Vendar so njegove trditve podane le na kratko in menim, da je njegov očitek usmerjen predvsem zoper Komisijo, in ne zoper Splošno sodišče. Zato menim, da ta pritožbeni razlog ni dopusten.

109. Vsekakor ne se zdi logična trditev, da bi moralo Splošno sodišče sankcionirati Komisijo zaradi kršitve načela enakega obravnavanja. Res je, da je Splošno sodišče ugotovilo napako pri izračunu tržnih deležev podjetij iz ene od zadevnih treh skupin. Vendar ta napaka ne pomeni, da bi bilo treba globo, naloženo podjetjem iz drugih dveh skupin (vključno s podjetjem Feralpi), prilagoditi. Navedena napaka namreč pomeni, da bi se lahko spremenile le globe, naložene podjetjem iz prvonavedene skupine. Če je način izračuna glob, naloženih podjetjem iz drugih dveh skupin, pravilen, Splošnemu sodišču ni mogoče očitati zavrnitve predloga za znižanje glob.

b) Združeni zadevi C-86/15 P in C-87/15 P

110. Podjetji Valsabbia in Alfa Acciai s *tretjim pritožbenim razlogom* zatrjujeta, da je Splošno sodišče s tem, da je zavrnilo njuni trditvi, da je Komisija domnevno kršila načelo kolegialnosti, napačno razlagalo pravo. Iz razlogov, pojasnjenih v točki 104 zgoraj, je ta pritožbeni razlog delno nedopusten in delno neutemeljen.

111. Podjetji Valsabbia in Alfa Acciai s *šestim pritožbenim razlogom* zatrjujeta, da je Splošno sodišče s tem, da je zavrnilo njuni trditvi o domnevni kršitvi člena 47 Listine in da je zavrnilo njun predlog za znižanje zneska globe, napačno razlagalo pravo. Menita, da bi bilo treba trajanje upravnega postopka pred Komisijo šteti za predolgo. Iz istih razlogov, kot so tisti, pojasnjeni v zgornji točki 105, menim, da je ta pritožbeni razlog delno nedopusten in delno neutemeljen.

112. *Sedmi pritožbeni razlog* podjetij Valsabbia in Alfa Acciai je v bistvu podoben petemu pritožbenemu razlogu podjetja Feralpi: nanaša se na to, da je Splošno sodišče zavrnilo znižanje zneska glob na podlagi domnevne kršitve načela enakega obravnavanja, in sicer zaradi napake pri izračunu glob v zvezi z drugimi podjetji. V točki 109 zgoraj sem že pojasnil, da je ta trditev pravno neutemeljena.

c) Zadeva C-88/15

113. Podjetje Ferriere Nord s *prvim pritožbenim razlogom* zatrjuje, da se izpodbijana odločba bistveno razlikuje od odločbe iz leta 2002, saj se prvonavedena nanaša na kršitev pravil konkurence na skupnem trgu, zadnjenavedena pa na kršitev na italijanskem trgu. Zato naj bi Splošno sodišče s tem, da je ugotovilo, da pred sprejetjem izpodbijane odločbe ni bilo treba sprejeti novega obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah, napačno uporabilo pravo.

114. Zdi se, da ta trditev temelji na napačni razlagi upoštevnih določb v pogodbah ESPJ in DEU ali vsaj na nerazumevanju izpodbijane sodbe. Če bi Komisija spremenila materialnopravno podlago svoje odločbe, in sicer s člena 65(1) PJ na člen 101(1) PDEU, bi si ta trditev zaslužila podrobnejšo preučitev. V nasprotju s členom 65(1) PJ se namreč člen 101(1) PDEU uporablja le za sporazume, ki bi lahko „prizadeli trgovino med državami članicami“. Vendar se obe odločbi nanašata na kršitev člena 65(1) PJ o prepovedi sporazumov, ki izkrivljajo konkurenco „na skupnem trgu“. Zato ni pomembno, ali se besedilo odločbe (ali obvestila o ugotovitvah o možnih kršitvah) nanaša na izkrivljanje konkurence na italijanskem trgu (kot v odločbi iz leta 2002) ali izkrivljanje konkurence na skupnem trgu (kot v izpodbijani odločbi). V tem okviru skoraj ni potrebno poudariti, da sporazum, ki zajema italijansko ozemlje, izpolnjuje navedeno merilo, saj je italijanski trg znaten del skupnega trga.

115. Podjetje Ferriere Nord s *tretjim pritožbenim razlogom* zatrjuje, da je Splošno sodišče napačno razlagalo pravo, ker ni grajalo domnevne kršitve poslovnika Komisije. Navaja, da je bilo poročilo pooblaščenca za zaslišanje, priloženo osnutku odločbe, ki je bil predložen kolegiju komisarjev za njegov sestanek 30. septembra 2009, pripravljeno le v angleškem, francoskem in nemškem jeziku, v italijanskem pa ne. To je, po njegovih navedbah, v nasprotju z notranjimi pravili Komisije.

116. Strinjam se s Splošnim sodiščem, da so trditve podjetja Ferriere Nord glede tega vprašanja brezpredmetne. Sodišča Unije dosledno poudarjajo, da končna odločitev ne more postati nezakonita zato, ker neka institucija ni ravnala v skladu zgolj z notranjim postopkovnim pravilom, razen če je taka nepravilnost dovolj bistvena in je škodljivo vplivala na pravni in dejanski položaj stranke, ki se sklicuje na postopkovno nepravilnost.[53] Menim, da ni elementov, ki bi vzbujali dvome o presoji dejanskega stanja in dokazov, ki jo je opravilo Splošno sodišče, kar pripelje do ugotovitve, da taki škodljivi vplivi na položaj podjetja Ferriere Nord niso bili dokazani.

53 Glej sodno prakso, navedeno v točki 158 sodbe z dne 9. decembra 2014, Ferriere Nord/Komisija (T-90/10, neobjavljena, EU:T:2014:1035).

117. *Četrti pritožbeni razlog* podjetja Ferriere Nord, ki se nanaša na ugotovitve Splošnega sodišča glede narave in dolžine udeležbe navedenega podjetja pri kršitvi, po mojem mnenju ni dopusten. Tudi s temi trditvami se v bistvu izpodbija presoja dejanskega stanja, ki jo je opravilo Splošno sodišče.

118. Podjetje Ferriere Nord s *petim pritožbenim razlogom* zatrjuje, da odločitev Splošnega sodišča o 6-odstotnem znižanju osnovnega zneska globe zaradi upoštevanja dejstva, da zadevno podjetje tri leta ni sodelovalo pri delu protikonkurenčnega sporazuma, ni ustrezna. Vendar v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišče v okviru pritožbe zaradi pravičnosti ne sme s svojo presojo nadomestiti presoje Splošnega sodišča, ki pri izvajanju svoje neomejene pristojnosti odloča o višini glob, ki se podjetjem naložijo zaradi kršitev pravil Unije o konkurenci.[54] V obravnavani zadevi ne vidim nobenega elementa, iz katerega bi bilo razvidno, da je končni znesek globe, naložene podjetju Ferriere Nord, nesorazmeren ali čezmeren. Poleg tega v izpodbijani sodbi ne vidim pomanjkljivega ali protislovnega razlogovanja.

119. Nazadnje, podjetje Ferriere Nord s *šestim pritožbenim razlogom* trdi, da je Splošno sodišče napačno izračunalo znesek globe, ki ga je znižalo za 6 %. Medtem ko je navedlo, da bo znižanje uporabilo za osnovni znesek, ga je nato uporabilo kot olajševalno okoliščino, zato je bilo znižanje nekoliko manjše.

120. Na začetku naj poudarim, da neomejena pristojnost še ni natančno razmejena. Ali lahko stranka izpodbija znesek globe neodvisno od domnevne napake Komisije, je še vedno odprto vprašanje. Vendar to ni vprašanje v tem postopku, saj je Splošno sodišče v izpodbijani odločbi našlo napako v zvezi z udeležbo podjetja Ferriere Nord pri kršitvi in se posledično odločilo znižati znesek globe, ki ga je navedenemu podjetju naložila Komisija. Vendar pa se zdi, da je tukaj resnično vprašanje, ali mora Splošno sodišče pri popravku zneska globe zaradi napak, ugotovljenih v odločbi, ki jo pritožnik izpodbija, upoštevati nekatera merila ali načela.

121. Prav tako menim, da sodba Sodišča v zadevi Galp[55] kaže na omejitve glede tega, kaj lahko sodišča Unije naredijo pri izvrševanju neomejene pristojnosti v zvezi z globami, ki jih je Komisija naložila na podlagi Uredbe št. 1/2003. S tem se strinjam. Čeprav nadaljnja preučitev tega vprašanja ni potrebna, naj vsaj omenim, da nekatere omejitve pristojnosti sodišč Unije na podlagi člena 261 PDEU in člena 31 Uredbe št. 1/2003 nujno izhajajo iz načel, kot so načela sorazmernosti, pravni varnosti in enakega obravnavanja. Glede na navedeno v obravnavani zadevi ne najdem prepričljivega argumenta, zakaj naj bi Splošno sodišče napačno izvrševalo svojo pristojnost na podlagi 261 PDEU in člena 31 Uredbe št. 1/2003.

122. Čeprav besedilo izpodbijane sodbe glede tega vprašanja morda ni zgled jasnosti, ni sporno, da je Splošno sodišče določilo znižanje zneska globe, naložene podjetju Ferriere Nord, z izvajanjem neomejene pristojnosti in da se je načeloma odločilo upoštevati metodo, ki jo je Komisija predlagala v smernicah iz leta 1998 (ki je seveda metoda, uporabljena tudi v izpodbijani odločbi).

123. Glede na to menim, da Splošno sodišče s tem, da je štelo, da je nesodelovanje podjetja Ferriere Nord pri delu kršitve olajševalna okoliščina, ni storilo napake. V skladu s smernicami iz leta 1998 je to dejansko pravilen pristop. V njih je navedeno, da sta teža in trajanje elementa, ki ju mora Komisija upoštevati pri določitvi osnovnega zneska. Vendar je jasno, da je treba zadevna elementa upoštevati z vidika celotne kršitve. Zato je Komisija glede na težo in trajanje celotne kršitve odgovorna podjetja razvrstila v tri skupine, odvisno od njihovega zadevnega tržnega deleža. Kot je navedeno v smernicah iz leta 1998, je različna obravnava, ki se uporablja pri določitvi osnovnega zneska, odvisna predvsem od „specifične teže in posledično dejanskega vpliva kršitev vsakega podjetja na konkurenco, zlasti če obstaja znatno neskladje med velikostjo podjetij, ki zagrešijo kršitve iste vrste“.

54 Sodba z dne 7. septembra 2016, Pilkington Group in drugi/Komisija (C-101/15 P, EU:C:2016:631, točka 72 in navedena sodna praksa).

55 Sodba z dne 21. januarja 2016, Galp Energía España in drugi/Komisija (C-603/13 P, EU:C:2016:328).

124. V obravnavani zadevi ni elementa, iz katerega bi bilo razvidno, da je nesodelovanje podjetja Ferriere Nord pri delu kršitve v danem obdobju vplivalo na težo (ali trajanje) celotne kršitve. Splošno sodišče je zato individualni prispevek podjetja Ferriere Nord h kartelu pravilno upoštevalo kot dejavnik, ki bi lahko bil upoštevan v okviru presoje olajševalnih okoliščin.

125. V tem kontekstu je morda koristno opozoriti, da je Sodišče v sodbi Solvay Solexis presodilo, da lahko Komisija v skladu s smernicami iz leta 1998 upošteva manjšo težo sodelovanja nekega podjetja pri kršitvi, in sicer bodisi za uporabo različnega obravnavanja za določitev osnovnega zneska globe bodisi kot olajševalno okoliščino za znižanje zadevnega zneska.[56] Menim, da se navedena sodna praksa ne bi smela razumeti, kot da daje Komisiji v zvezi s tem proste roke. Pomeni namreč, da je to, ali je treba manjšo težo sodelovanja nekega podjetja pri kršitvi upoštevati pri izračunu osnovnega zneska ali pri uporabi olajševalnih okoliščin, odvisno od posebnih dejstev v posamezni zadevi. Menim, da se to načelo *a fortiori* uporablja za Splošno sodišče, kadar izvaja neomejeno pristojnost v zvezi z globo, ki jo je naložila Komisija.

d) Zadeva C-89/15 P

126. Podjetje Riva Fire z *drugim pritožbenim razlogom* izpodbija 3-odstotno znižanje osnovnega zneska globe, ki ga je določilo Splošno sodišče. Meni, (i) da znižanje ni ustrezno in (ii) da je obrazložitev izpodbijane sodbe v tem delu protislovna ali vsekakor nezadostna.

127. Glavne trditve podjetja Riva Fire večinoma ustrezajo trditvam, predstavljenim v petem in šestem pritožbenem razlogu podjetja Ferriere Nord, zato jih je temu primerno treba zavrniti iz razlogov, pojasnjenih v točkah od 118 do 125 zgoraj. Kar zadeva trditev podjetja Riva Fire, da je Splošno sodišče s tem, da ga je štelo za odgovorno za ravnanje drugih podjetij, je ta trditev po mojem mnenju nedopustna (kolikor se z njim izpodbijajo dejanske ugotovitve Splošnega sodišča v zvezi s sodelovanjem podjetja Riva Fire pri enotni in trajajoči kršitvi) in neutemeljena (glede na sodno prakso, navedeno v točkah 116 in 214 sodbe v zadevi T-83/10). Nazadnje, trditev podjetja Riva Fire, da je Splošno sodišče napačno ugotovilo, da se navedeno podjetje ni javno distanciralo od kartela, v pritožbenem postopku ni dopustna.[57]

128. Podjetje Riva Fire s *tretjim pritožbenim razlogom* zatrjuje, da je Splošno sodišče s tem, da je potrdilo njegovo sodelovanje pri sporazumu iz decembra 1998 in, posledično, da je to dejstvo upoštevalo pri določitvi zneska globe, napačno uporabilo pravo. Menim, da ta pritožbeni razlog ni dopusten, saj podjetje Riva Fire v bistvu izpodbija presojo dejanskega stanja in dokazov, ki jo je opravilo Splošno sodišče. Poleg tega ni pomembno, ali je podjetje Riva Fire izpodbijalo svoje sodelovanje pri navedenem sporazumu v postopku na prvi stopnji,[58] saj je Splošno sodišče analizo Komisije potrdilo na podlagi listinskih dokazov, in ne predpostavk, kot zmotno trdi podjetje Riva Fire.

129. Nazadnje, podjetje Riva Fire s *četrtim pritožbenim razlogom* graja ugotovitev Splošnega sodišča o 375-odstotnem zvišanju osnovnega zneska globe za zagotovitev, da ima naložena globa odvračilni učinek. Splošno sodišče je presodilo, da je bilo v točki 604 izpodbijane odločbe sklicevanje na sodelovanje višjih vodstvenih delavcev podjetja Riva Fire (in podjetja Lucchini/Siderpotenza) pri kršitvi vključeno zgolj zaradi celovitosti. Znesek zvišanja je po trditvah Splošnega sodišča temeljil le na prometu teh podjetij na upoštevnem trgu.[59]

56 Sodba z dne 5. decembra 2013, Solvay Solexis/Komisija (C-449/11 P, neobjavljena, EU:C:2013:802, točka 78).

57 Glej tudi točke od 95 do 102 zgoraj.

58 Kot je navedeno v točkah 222 in 223 sodbe z dne 9. decembra 2014, Riva Fire/Komisija (T-83/10, neobjavljena, EU:T:2014:1034), ki jo podjetje Riva Fire izpodbija.

59 Sodba z dne 9. decembra 2014, Riva Fire/Komisija (T-83/10, neobjavljena, EU:T:2014:1034, točka 276).

130. Res je, da pomen točke 604 izpodbijane odločbe ni povsem jasen. Vendar je razlaga navedenega odlomka, ki jo je podalo Splošno sodišče, le ena od številnih možnih razlag, podjetje Riva Fire pa ni predložilo konkretnega elementa, iz katerega bi bilo razvidno, da je Splošno sodišče izkrivilo jasen pomen izpodbijane odločbe. Poleg tega je Splošno sodišče preučilo različne trditve, ki jih je podjetje Riva Fire predložilo zoper 375-odstotno zvišanje, in jih meritorno zavrnilo.[60] Posledično ta pritožbeni razlog ni dopusten oziroma vsekakor ni utemeljen.

VI – Posledice presoje

131. Če se bo, kot je navedeno v točkah od 23 do 25 in 63 zgoraj, Sodišče strinjalo z mojo presojo pritožbenih razlogov, ki se nanašajo na kršitev pravice pritožnikov do obrambe, bi bilo treba izpodbijane sodbe razveljaviti, izpodbijano odločbo pa razglasiti za nično.

132. Če pa se Sodišče ne bi strinjalo z mojo presojo teh pritožbenih razlogov, je treba pritožbe v celoti zavrniti, razen kar zadeva uporabo obteževalne okoliščine ponovne kršitve v zvezi s podjetjem Ferriere Nord.

VII – Stroški

133. V skladu s členom 138(1) Poslovnika Sodišča se neuspeli stranki naloži plačilo stroškov, če so bili ti priglašeni.

134. Če se bo Sodišče strinjalo z mojo presojo pritožbe, bi bilo treba v skladu s členi 137, 138 in 184 Poslovnika Komisiji načeloma naložiti plačilo stroškov tega postopka na prvi stopnji in v pritožbenem postopku.

135. Vendar moram omeniti, da so vse pritožbe, ki so jih vložili pritožniki (po mojem mnenju čezmerno), dolge in zapletene. Nekateri pritožbeni razlogi so sestavljeni iz več delov, pri čemer trditve za posamezne dele niso nujno dobro pojasnjene. Poleg tega so nekateri očitki ponovljeni v skoraj vsakem pritožbenem razlogu, na primer trditev, da je obrazložitev v izpodbijani sodbi pomanjkljiva ali neustrezna. Pa vendar sem vedno ugotovil, da je Splošno sodišče pojasnilo, zakaj je sprejelo dano sklepno ugotovitev, in da so pritožniki v bistvu izpodbijali le pravilnost navedene obrazložitve. Čeprav je morda očitno, moram poudariti, da obstaja razlika med zatrjevanjem, da Splošno sodišče ni obravnavalo (nasploh ali ustrezno) dane trditve, in zatrjevanjem, da je Splošno sodišče pri obravnavi trditve napačno uporabilo pravo.

136. Nazadnje, več pritožbenih razlogov je bilo očitno nedopustnih ali neutemeljenih. Tako so se v več pritožbenih razlogih očitno izpodbijale ugotovitve glede dejanskega stanja, ki jih je sprejelo Splošno sodišče, in to kljub sklicevanju na domnevne napačne uporabe prava v pritožbenih razlogih. Poleg tega obstaja v zvezi s številnimi vprašanji, ki so jih postavili pritožniki, ustaljena sodna praksa, ki nasprotuje trditvam pritožnikov. Pritožniki niso predložili prepričljivih trditev, na podlagi katerih bi se njihove zadeve razlikovale od predhodnih ali ki bi utemeljevale odstopanje od njih.

137. Na kratko, ne morem spregledati dejstva, da je treba zavrniti večino pritožbenih razlogov pritožnikov in da bi se morali pritožniki tega zavedati. Poleg tega to smiselno velja tudi v zvezi s postopkom na prvi stopnji. Menim, da stališče pritožnikov v tem postopku ne prispeva k učinkovitemu izvajanju sodne oblasti, zato je to treba upoštevati pri odločanju o naložitvi plačila stroškov.

60 Glej sodbo z dne 9. decembra 2014, Riva Fire/Komisija (T-83/10, neobjavljena, EU:T:2014:1034, točke od 262 do 275 in 277).

138. Ob tem ni mogoče prezreti niti dejstva, da je Komisija prispevala k nepotrebni zapletenosti in trajanju tega postopka s predložitvijo več ugovorov nedopustnosti, ki so bili očitno neutemeljeni. V številnih primerih je bilo očitno, da so pritožniki postavili pravno vprašanje in niso izpodbijali ugotovitev glede dejanskega stanja ali dokazov. Tudi te ugotovitve smiselno veljajo v zvezi z ravnanjem Komisije na prvi stopnji. Ta pristop Komisije, v okviru katerega je svoje trditve „za vsak slučaj napolnila“ z ugovori nedopustnosti, je treba grajati in ga poleg tega upoštevati pri naložitvi plačila stroškov.

139. Glede na navedeno in v skladu s členom 138(3) Poslovnika Sodišču predlagam, naj odloči, da (i) Komisija nosi svoje stroške in dve tretjini stroškov pritožnikov ter da (ii) pritožniki nosijo tretjino svojih stroškov.

VIII – Predlog

140. Glede na vse zgoraj navedene preudarke Sodišču predlagam, naj:

– sodbe Splošnega sodišča z dne 9. decembra 2014, Feralpi/Komisija (T-70/10), Riva Fire/Komisija (T-83/10), Alfa Acciai/Komisija (T-85/10), Ferriere Nord/Komisija (T-90/10) ter Ferriera Valsabbia in Valsabbia Investimenti/Komisija (T-92/10) razveljavi;

– razglasi ničnost Odločbe Komisije C(2009) 7492 final v zvezi s postopkom na podlagi člena 65 PJ (zadeva COMP/37.956 – Jeklo za armiranje betona, ponovno sprejetje) z dne 30. septembra 2009;

– odloči, da Komisija nosi svoje stroške ter dve tretjini stroškov pritožnikov na prvi stopnji in v pritožbenem postopku;

– odloči, da pritožniki nosijo tretjino svojih stroškov.